

Ob odprtju razstave Marlenke Stupica

Slavnostni govor

✍️ Jože Trontelj

Spoštovana gospa Marlenka Stupica, Vi ste dali sijajen odgovor na nelahko vprašanje, kako vstopiti v otroško dušo, da bo to karseda obzirno, dobrohotno in rahločutno.

Ta vstop je namreč potreben. Spoštovani, morda je prišla do Vas novica, da se je *Slovenska akademija znanosti in umetnosti* lotila projekta privzgoje vrednot v zgodnjih otroških letih. Ocenili smo, da je naša doba tega več kot potrebna. Želeli smo opozoriti na nedavna spoznanja nevroloških, psiholoških in pedagoških ved. Spoznanja so dramatična, zadnji čas je, da začnemo popravljati svoje napake. Naj jih nekaj omenim.

Doba, ki je primerna za privzgojo vrednot in etičnega vedenja, je omejena – tudi tu, enako kot na drugih področjih človeškega učenja, obstajajo časovna okna. Znotraj teh oken je mogoče prave lekcije brez truda in za vedno sprejeti. Mogoče pa jih je tudi zamuditi, jih premalokrat ali prevečkrat ponavljati, namesto dobrih je mogoče ponuditi škodljive.

Posledice dobrega in slabega učenja lahko vidimo kot povečanje ali zmanjšanje duševnih sposobnosti. Tudi to lahko doseže dramatične razsežnosti. Novo je, da te posledice lahko vidimo celo pod mikroskopom. Gre za strukturno rast in bogatitev povezav, če je učenje dobro, ali pa za možganske poškodbe: uničenje in propad nevronov in sinaps, če je učenje slabo ali ga ob kritičnem času ni. Zato je napake težko popravljati, odličnih rezultatov ni.

Največ dobrega in največ slabega naredimo v prvih letih življenja. To pa so časi, ko nastopi izjemno vplivno vzgojno orodje: otroške slikarice in ilustrirane pravljice. Pravljičam otroci

Silvanka Marlenka Stupica

verjamejo. Etična sporočila pravljic so prepričljiva. Otroci jih brez težav sprejmejo. Ponudimo jih lahko dovolj zgodaj. Ta vzgoja je prijetna, neboleča, mehka in prijazna.

Vzgoja z umetnostjo je tudi najlepša. Od rimskih časov basni in skozi vso človeško zgodovino so otroke vzgajale pravljice. Pravljičice prinašajo lepoto. Prinašajo fantazijo. Smisel za estetiko. Privzgapajo sposobnost za sočutje, za empatijo. Prinašajo etiko.

Narodi visoko cenijo ilustratorje otroških pravljic. Pred nekaj leti sem bil s soprogo na Švedskem na elitni razstavi knjig z ilustracijami slavne Else Beskow. Dvoje je naredilo velik vtis: čudovite slikarice in množica obiskovalcev. Ti so ob policah s knjigami stali spoštljivi, ganjeni, skoraj zama knjeni. Ta prizor je zgovorno pokazal, da imajo otroške slikarice in slikarji skupaj s pravljicarji neviden, velikanški vpliv, in to ne samo na otroško dušo. Globoke sledi ostajajo zapisane do konca življenja. Teh sledi se navadno ne zavedamo, podzavestno pa v neki pomembni obliki delujejo še v odrasli dobi. Zato sem bil še posebej

vesel, da je *Upravni odbor Prešernovega sklada* v letu 2013 sklenil podeliti veliko nagrado za življenjsko delo prav vam, gospa Marlenka Stupica. Zaradi te izbire je tudi sam prejel veliko čestitk in pohval.

Gospa Stupica ne ve in tudi nihče drug nikoli ne bo izvedel, koliko dobrega je storila otrokom. Rad bi ji povedal, da bo tisto

lepo in dobro, kar je podarila otrokom, ostalo v njih živo in lepo in dobro vse njihovo življenje.

Spoštovana gospa, naj Vam za konec opišem majhen dogodek z mojo malo vnukinjo, štiriinpolletno Izabelo, ki ima silno rada knjigo Astrid Lindgren o Piki Nogavički z Vašimi ilustracijami. Ko je 7. februarja slišala, da Vam bom tisti večer osebno izročil zelo veliko nagrado, je bila vsa navdušena. »Želiš, da ji kaj rečem?« sem vprašal. In je kar ustrelila: »Reci ji *taksomike (tack sa mycket!)*!« »Od kod si pa to vzela?« sem se začudil. »Ja ... tako rečejo Švedi hvala lepa!« »Ampak saj gospa Marlenka ni Švedinja, je Slovenka.« »To je pa še boljše!« je izjavila Izabela. »Potem pa Marlenki povej, da ji rečem *hvala!*«

Torej gospa Marlenka, v imenu stotisočev slovenskih otrok, njihovih staršev, njihovih dedkov in njihovih babic – *hvala!* ■

Slavnostni govor ob odprtju razstave del akademске slikarke Marlenke Stupica v Galeriji Prešernovih nagradencev za likovno umetnost, Kranj, 3. december 2013